

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОДИ

Пасічник Ю. В. д-р екон. наук, професор
e-mail: y.v.pasich@gmail.com

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Постановка проблеми. У складних теперішніх реаліях воєнного часу актуалізується питання оптимального функціонування структур аграрно-промислового комплексу (АПК). Згідно з прогностичними розрахунками фахівців Фінансового клубу, які здійснено за двома сценаріями, передбачено, що згідно найгіршого з них скорочення промисловості може сягати 52%, сільського господарства – 45%, експорту – 52%. Падіння ВВП України за цим сценарієм може становити 31% [1]. Беручи до уваги таку ситуацію, є доцільним пошуки різних напрямів подолання кризових явищ. Оцінюючи світову прагматику прийняття нестандартних рішень щодо АПК, з'ясуємо можливості державно-приватного партнерства (ДПП).

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед з'ясуємо сутність цього поняття. Співпраця між державними органами влади щодо вирішення важливих проблем як на національному, так і місцевому рівнях, в розрізі конкретних країн та проєктів налічує декілька десятиліть. У теперішніх реаліях ХХІ ст. Н. Гражевська та А. Мостепанюк його суть визначають так: «Державно-приватне партнерство – це певні домовленості між державними та приватними структурами стосовно спільної реалізації суспільно важливих проєктів найбільш ефективним способом [1, с. 32]. Щодо тлумачення цього поняття в аграрно-промисловому комплексі (АПК), то вітчизняні науковці його розуміють у такому сенсі: «Державно-приватне партнерство в аграрному секторі України є механізмом аграрної політики держави, метою якого є залучення позабюджетних джерел фінансування, а також інтелектуальних, технологічних, управлінських та інших ресурсів приватного сектора для вирішення суспільно важливих завдань у сільському господарстві» [2, с. 48].

Зауважимо, що поява такої прагматики щодо співпраці між державою та бізнесом в АПК, навіть в розвиненому ринковому середовищі, обумовлена самою суттю розвитку суспільних процесів, що аргументує Л. Сергієнко: «Ринок не може враховувати всі специфічні особливості аграрної галузі та нівелює соціальний ефект, який формує підґрунтя національної та продовольчої безпеки. Зважаючи на недосконалість ринкових механізмів в аграрному бізнесі, необхідним є державний вплив, який має бути спрямований на упередження та усунення негативних і деструктивних факторів. Тобто державне регулювання в аграрному секторі необхідне як доповнення ринкового механізму саморегуляції» [3, с.75].

Беручи до уваги такий стан АПК, є з'ясуємо можливості використання

механізмів ДПП для вирішення наявних окремих проблем. Згідно офіційної інформації Департаменту інвестицій Міністерства економіки України протягом 2018-2022 рр. лише у 2018 р. на загальнонаціональному рівні було передбачено фінансування окремого проекту в АПК у обсязі 50052 грн, проте до реалізації права не дійшла [4]. Водночас, на регіональному рівні окремі напрями такої співпраці здійснюються, про що інформує Т. Оніпко: «У м. Рівно створено регіональний агропромисловий інноваційний кластер «Агроінновації», заснований представниками органів державної влади, наукових та освітніх установ, виробничих підприємств та інноваційних структур. Зазначений кластер має за мету об'єднати можливості щодо розроблення та впровадження інноваційних проєктів у аграрному секторі регіону» [5].

Зауважимо, що у розвинених аграрних країнах процеси ДПП розвиваються доволі розлого, про що в узагальненому викладенні повідомляють В. Круглов та Д. Терещенко: «Наприклад, у Мексиці нове бачення розвитку аграрної сфери передбачає спільну ініціативу державного та приватного секторів щодо активізації та забезпечення нових напрямків для сільського господарства. Інституційні механізми були встановлені у окремих галузевих напрямках (олійні культури, зернові, фрукти та овочі, кава та какао) на основі партнерства держави та приватного сектору для кожної групи продуктів харчування. Кожний напрям товарної групи очолюють потужні національні або багатонаціональні корпорації з акцентом на спільні програми серед різноманітних груп компаній. Завдяки роботі у галузі очікується виграш на виробництві, збуті та збільшення інвестицій. Японія розробила стратегію «Made With Japan», що сприяє розвитку світового ланцюжка вартості продуктів харчування, особливо в країнах, що розвиваються, за допомогою ДПП. Встановлені харчові ланцюжки доданої вартості відображають кращий споживчий попит. У сфері сільськогосподарського співробітництва уряд Японії співпрацює з країнами-партнерами з метою створення ланцюжків доданої вартості, які залучають суб'єктів приватного сектору з обох сторін. Бразильське агентство сільськогосподарських досліджень (Embrapa) розробило стратегію для нового наукового бачення, спрямованого на дослідження на наступні 20 років. Ці зусилля координуються за допомогою програми «Agropensa», створеної в 2012 році, яка діє через мережевий підхід. «Agropensa» спеціалізується на взаємодії з відповідними зацікавленими сторонами в Бразилії та за кордоном, метою якої є виробництво та розповсюдження стратегічних знань щодо майбутніх технологічних проблем та можливостей для сільського господарства на основі партнерства між державними та приватними суб'єктами на національному та міжнародному рівнях» [6].

Зважаючи на розповсюдженість процесів та механізмів ДПП в країнах світу, виявимо цю можливість у теперішніх реаліях України. Передусім, зауважимо, що у післявоєнний період виникає об'єктивна необхідність відновлення зруйнованого війною АПК. Саме тому, має бути сформована тісна взаємодія органів влади, громадськості та структур бізнесу для цього відновлення. У цьому контексті розвиток ДПП на всіх ієрархічних рівнях економічної системи повинен отримати новий імпульс для відповідної

співпраці. Варто зауважити, що певна нормативна, теоретико-методологічна та прагматична база в Україні сформована. Для подальшого розвитку процесів ДПП необхідно консолідувати зусилля профільного аграрного міністерства, дорадчих служб, відповідних аграрних громадських організацій, певні структури органів територіальних громад, менеджерів господарюючих агропромислових підприємств.

Оцінюючи прогнозний стан АПК у післявоєнний період, найбільш сприйнятливими напрямками ДПП в АПК можуть бути: вирощування овочів, ягід та фруктів відкритого та закритого ґрунту; переробка вирощеної на території конкретної територіальної громади сільськогосподарської сировини; виробництво органічної продукції, зокрема і експортного спрямування; створення комплексних сільськогосподарських кооперативів із повним циклом вирощування, обробки, зберігання, переробки та поставки відповідних видів продукції; освоєння у домашніх господарствах технологій вирощування сільськогосподарської сировини та відгодівлі свійських тварин тощо.

Висновки. Тепер Україна перебуває у надзвичайно складному становищі, викликаному російською агресією. Саме тому, навіть у воєнний та, особливо, післявоєнний період необхідно формувати схеми відродження АПК. У цьому контексті висловлені пропозиції щодо процесів ДПП повинні сприяти поступовому відродженню господарюючих структур АПК. Цей процес буде нелегким, проте за умов консолідації зусиль українського народу є реальним.

Список використаних джерел:

1. *Економісти пояснили 45% потенційних втрат ВВП України. Фінансовий клуб. 11 квітня 2022. URL: <https://finclub.net/ua/news/ekonomisty-poyasnyly-45protsent-potentsiinykh-vtrat-vvp-krainy.html>.*
2. *Гражевська Н., Мостепанюк А. Державно - приватне партнерство як чинник забезпечення конкуренто спроможності національної економіки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2011. Вип. 124-125. С. 31-34.*
3. *Сергієнко Л. В. Взаємодія держави та бізнесу в забезпеченні реалізації державної політики циркулярної економіки. Менеджер. 2017. № 1. С. 71-89.*
4. *Департамент інвестицій. Міністерство економіки України. Протокол засідання Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проєктів від 16.11.2020. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=854a0a66-60cc-4897-81df-acd4e098a1a0&tag=PerelikDerzhavnikhInvestitsiinykhProektiv> (дата оприлюднення: 02.12.2020).*
5. *Онїко Т.А. Інноваційно-кластерний розвиток як чинник зростання конкурентоспроможності економічних систем: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.01. Полтава, 2019. 24 с.*
6. *Круглов В. М., Терещенко Д. А. Реалізація проєктів державно-приватного партнерства в аграрному секторі. Public Administration and Regional Development. 2021, №3. С. 675-698.*